

Nemzetközi kapcsolatok

*A büntetés-végrehajtás tanulmányozása Németországban
2001. május 14–18. között*

A Német Szövetségi Köztársaság Hessen Tartományában magyar büntetés végrehajtási szakemberekből álló delegáció tanulmányozta a büntetés-végrehajtás gyakorlatát 2001. május 14-18-a között. A delegáció vezetője: dr. Márki Zoltán IM főcsoportfőnök. A delegáció tagjai: dr. Soós László IM főosztályvezető, dr. Csordás Sándor IM főosztályvezető, dr. Bökönyi István bv. vezérőrnagy, Varga Valéria bv.dandártábornok, dr. Vókó György, a Legfőbb Ügyészség önálló osztályvezető ügyésze. Tolmács: Posztobányi Mária bv.főhadnagy.

A tanulmányút költségeit a "Német Alapítvány a nemzetközi jogi együttműködésért" nevű alapítvány fedezte. A látogatás programját Hessen Tartomány Igazságügyi Minisztériuma szervezte.

A delegáció látogatást tett

- a Fiatalkorúak Bv. Intézetében Wiesbadenben,
- Hessen Tartomány Büntetés-végrehajtási Tisztviselői Kiképzési és Továbbképzési Intézményében,
- a Butzbachi Bv. Intézetben,
- a Frankfurti IV. "Gustav Radbruch-Haus" Bv. Intézetben,
- a Weiterstadti Bv. Intézetben,
- Hessen Tartomány Igazságügyi Minisztériumában.

I. Hessen Tartomány büntetés-végrehajtásának általános jellemzői

A Német Szövetségi Köztársaságban szövetségi Bv. törvény szabályozza a tarto-

mányok büntetés-végrehajtását. A büntetés-végrehajtási gyakorlatot viszont az egyes tartományok önállóan alakítják ki.

A büntetés-végrehajtási intézetekben a szabadságvesztést és az előzetes letartóztatást hajtják végre. A szabadságvesztés büntetésnek nincsenek fokozatai, a bv. intézetek rendszere azonban lehetőséget nyújt a differenciált végrehajtásra. Hessen Tartományban a bv. intézeteket három kategóriába sorolják, az I. kategóriába a szigorúan zárt intézetek, a II. kategóriába a zárt intézetek, a III. kategóriába a nyitott intézetek tartoznak.

Hessen Tartományban a bv. intézetekben összesen 5470 férőhely van, a fogvatartottak jelenlegi létszáma 6400 fő (ebből 1500 fő az előzetesen letartóztatott). Hessenben összesen 17 bv. intézet van, 2 bv. intézetnek 1-1, 1 bv. intézetnek pedig 2 fiókinézete is van.

A büntetés-végrehajtás helyzetét 1989 óta jelentősen befolyásolja a Kelet-Európai országokból át- és beáramló bűnözők bebörtönözése. A fogva tartottak 45%-a idegen állampolgárságú.

A büntetés-végrehajtás gyakorlatára jellemző, hogy a biztonságot, a kezelést és nevelést nem külön-külön feladatként, hanem egységesen kezelik, az intézetek szervezeti felépítését is ennek megfelelően alakítják ki.

A hesseni büntetés-végrehajtás személyi állományának jelenlegi létszáma 2800 fő, ebből 2000 fő egyenruhás.

A büntetés-végrehajtási intézeteket az Igazságügyi Minisztérium közvetlenül irányítja és felügyeli, felügyeleti szerepe van továbbá a Parlamentnek és a bíróságoknak is. A civil kontroll és az ombudsman szerepét lényegében az intézetek mellett működő "Intézeti Tanács"-ok töltik be, amelyek a büntetés-végrehajtástól független, többnyire jogász szakemberekből állnak.

II. Fiatalkorúak szabadságvesztésének végrehajtása

1). A fiatalkorúak szabadságvesztése végrehajtásának általános jellemzői

Hessenben 2 fiatalkorúak bv. intézete működik, ezekben összesen 600-700 főt tartanak fogva. A két intézetben a fiatalkorúakat életkoruk szerint differenciálva helyezik el. Wiesbadenben a 20 éven felüliek elhelyezése, valamint fiatal felnőttek (25 éves korig) elhelyezése történik. Hessenben fiatalkorúnak a 14-21. év közötti elítélteket tekintik, de a fiatalkorúak intézeteiben történik a 21. év betöltése előtt elítéltek szabadságvesztése 24 éves korig.

A fiatalkorúakkal való foglalkozás során a következő alapelveket tartják szem előtt:

- személyiségük még nem teljesen kiforrott, erre a szabadságvesztés során figyelemmel kell lenni,
- a személyiségükre pozitív befolyással kell bírni,

- olyan tapasztalatokkal kell őket ellátni, amelyek befolyásolják személyiségüket.

A fiatalkorúakat lakócsoportokban helyezik el, egy-egy lakócsoport 10-20 főből áll. A lakócsoportokkal állandó személyzet foglalkozik, a fiatalkorúak velük állnak folyamatos kapcsolatban. A lakócsoportos elhelyezésnek a következő előnyei vannak:

- kellő színteret nyújt a szocializációjukhoz,
- lehetőség van a konfliktusok kezelésének megtanulására,
- megtanulják értékelni a közösségben való létezést,
- a csoportélet a személyiség fejlesztésének fontos színtere.

A lakócsoportos elhelyezés hátránya, hogy a csoportok irányításához nagyobb létszámú személyzet szükséges, mint a hagyományos végrehajtási módszereknél.

A fiatalkorúakkal való foglalkozás terén alapelvnek tekintik, hogy fejlesszék személyiségüket és képességeiket. Ennek jegyében többféle foglalkoztatási lehetőséget teremtenek, amelyek közül a fiatalkorú a számára legelőnyösebbet választhatja. A foglalkoztatási formák a következők:

- iskolai oktatás (a fiatalkorúak nagy részének hiányos az iskolai végzettsége),
- szakirányú képzés,
- személyiség fejlesztő tréningek,
- német nyelvtanfolyam (a fiatalkorúak között sok a német nyelvet hiányosan ismerő idegen állampolgárságú elítélt),
- pszichikai tréningek (pl. agresszivitás kezelése),
- munkavégzés,
- terápiás foglalkoztatás,
- sportfoglalkozások.

Befogadáskor a fiatalkorú 15 naptól 6 hétig terjedő befogadási eljáráson megy keresztül.

tül, ennek során felkészítik a szabadságvesztés végrehajtására, kialakítják a személyre szóló kezelési programot (végrehajtási tervet). A kezelési program szerződés formájában készül, amelyet a fiatalkorú aláír. A program magában foglalja a fogvatartott kötelezettségeit és a végrehajtási könnyítéseket. A programot (mint szerződést) mindkét félnek be kell tartania. A kezelési program teljesítése esetén a fogvatartott lehetőséget kap végrehajtási könnyítésekre, amelyek nem alanyi jogként, hanem lehetőségként illetik meg. A kezelési programban vállalt kötelezettségek megszegése nem jelent fegyelmi vétséget, de az intézet a fogva tartottat érintő döntéseknél figyelembe veszi, hogy mennyire működött közre a végrehajtási célok elérése érdekében.

2). A Fiatalkorúak Bv. Intézete, Wiesbaden

A Wiesbadeni Bv. Intézet 1963-ban épült. 1990-ben három új körlettel bővítették és a régi épületeket felújították. Az intézetben fiatalkorú elítélteket, fiatal felnőtteket és 1980-tól fiatalkorú előzetesen letartóztatottakat tartanak fogva.

Az intézet befogadó képessége 330 fő, jelenleg 380-400 főt tartanak fogva. A zsúfoltság miatt az általános egyszemélyes elhelyezés mellett kényszerűségről kétszemélyes elhelyezés is történik. A kétszemélyes elhelyezés esetén különös gondot fordítanak a megfelelő zárkatársak kiválasztására.

Az intézet személyi állományának létszáma 220 fő, ebből 130 fő a fogva tartottakkal közvetlenül foglalkozik (felügyelői állomány), az intézetben 15 szociális munkás (nevelő), 4 tanár, 4 pszichológus és 2 lelkes dolgozik.

Az intézet II. kategóriás zárt bv. intézet, ennek megfelelően alakították ki a külső biztonságot. Az intézetet 6 m magas bástyafal veszi körül, a falon kívül drótkerítést létesítet-

tek szögesdrót hengerekkel felszerelve. A beléptető helyiség golyóálló üveggel és zsílpelt páncélajtókkal van kialakítva.

A fogva tartottak elhelyezésére és foglalkoztatására szolgáló helyiségekben kevés a technikai eszköz, az ajtókat „főkulcsos rendszerben” nyitják és zárják. Az épületek kialakítása viszont biztonságos, az ajtók erősek és jól zárhatóak, az ablakrácsok ellenállnak a feszítésnek és fűrészelésnek.

A régebbi körletekben egy-egy folyosón 25-30 zárka van, a folyosó bejáratánál felügyelői fülkét létesítettek, innen ellenőrzik a folyosón való mozgást. A zárkák 6 m² alapterületűek, WC-vel és mosdóval vannak ellátva, a berendezés ágyból, szekrényből, asztalból, székből és polcokból áll. A zárkák és a folyosó téglafalazatú, amely nincs vakolva. A zárkákat a fogva tartottak egyéni ízlés szerint kifesthetik és dekorálhatják (pomográf képek elhelyezése tiltott). A zárkákban zárkajelző van felszerelve, amely rádióként is szolgál. Az ágyak fából készültek. Az étkezés a zárkákban történik, a dolgozó elítéltek pedig ebédlőben étkeznek.

Az új körletekben lakócsoportos elhelyezés történik, egy-egy lakócsoport 10-12 főből áll. Szintenként 2 lakócsoport van elhelyezve, a bejáratnál felügyelői fülkét alakítottak ki. A lakócsoportok zárkákból, közösségi helyiségekből és teakonyhából, valamint étkező helyiségből állnak. A zárkák 6 nm alapterületűek, a WC és a mosdó a zárka légtéréből el van választva. A zárkákban 1-2 főt helyeznek el. A zárkák berendezési tárgyai megegyeznek a régi körletekével, a falakon 6-7 db posztert helyezhetnek el.

A fogva tartottak minden körleten zárkáikban saját TV- és rádiókészüléket tarthatnak maguknál.

A fegyelmi körleten magánelzárás fenntartás végrehajtására szolgáló zárkákat (fogda-

és elkülönítő helyiségeket alakítottak ki. A fogdáknak a berendezés ágyból, asztalból és székből áll (ezek nincsenek a padozathoz rögzítve), valamint mosdóval és WC-vel vannak felszerelve. Az elkülönítő helyiség (különleges biztonságu zárka) üres, 2 bejáratú ajtaja van, taposós WC-vel van ellátva, a padozaton szivacsmatrac van elhelyezve. A zárkát tv kamerával tudják figyelni.

Az étteremben kör alakú asztalokat helyeztek el, így egy-egy asztalnál az azonos munkahelyen dolgozó elítéltek étkeznek, a munkavezetővel együtt. A helyiséget az intézettel kapcsolatban álló művészeti csoport tervezte, a kivitelezést az intézet végezte.

Az intézetben több műhely működik (asztalos, lakatos, kovács, stb.) és több szakképzési lehetőség van (asztalos, lakatos, villanyszerelő, festő, felszolgáló, hentes, stb.). Az elítéltek a szakképzés befejeztével vizsgát tehetnek, amely államilag elismert vizsgának tekinthető. Az intézetben terápiás munkáltatást is szerveznek.

Az intézet nagy jelentőséget tulajdonít a sport és kulturális foglalkozásoknak, amelyeket külső egyesületekkel közösen szerveznek. Az intézetben kitűnő állapotú futballpályát létesítettek a bírósági és az ügyészségi dolgozók támogatásával. A futballpálya mellett jól felszerelt, tágas sportsamokat építettek, amelyben többféle sportolási lehetőség van, az elítéltek körében közkedvelt a testépítő terem.

A fogva tartottak vallásgyakorlását szolgálja a kápolna, amelyben kb. 100 fő fér el, a lelkészek hetente tartanak istentiszteletet. A fogva tartottaknak lehetőségük van a saját lelkesükkkel való kapcsolattartásra is.

A hozzátartozókkal való közvetlen kapcsolattartás céljából kulturált látogató helyiséget alakítottak ki. A látogató helyiségben asztalokat és székeket helyeztek el, a kisgye-

rekek részére játszószarkot rendeztek be. Szükség esetén a látogatás biztonsági fülkében történhet, amelyben nincs közvetlen érintkezési lehetőség az elítélt és a látogató között. Látogatásra havonta háromszor 1-1 óra időtartamban kerülhet sor, az időpontot a látogató a látogatási osztállyal egyezteti. A látogatás a szociális munkás engedélyével történhet.

Az intézetben elhelyezett fogva tartottak 40%-a fogyasztott kábítószer. A kábítószer fogyasztást havonta két alkalommal vizeletvizsgálattal ellenőrzik. Az intézetben jelenleg 1 fő AIDS-szel és 20% hepatitis C-vel fertőzött fogva tartott van, őket a többi fogva tartottól nem különböztetik el.

III. A Weiterstadt Bv. Intézet

Az intézet I. kategóriába tartozó szigorúan zárt bv. intézet, befogadó képessége 570 fő, de jelenleg 750 főt tartanak fogva, ebből 570 fő előzetesen letartóztatott, a többi jogerősen elítélt. Az intézet alapvető feladata az előzetes letartóztatás végrehajtása.

Az intézetet 1982-ben kezdték el tervezni, a kivitelezés 1989-ben kezdődött meg, de 1993-ban terrorista támadás miatt megtorpan, így az átadásra 1997-ben került sor. A kivitelezés költsége 420 millió DM. Jelenleg az intézetet 200 férőhelyes panel részleggel bővítik, ennek költsége 17 millió DM, a kivitelezés időtartama 8 hónap. A kivitelezést civil cég végzi, de a beruházást a büntetés-végrehajtás irányítja.

Az intézet nem tekinthető tipikus német börtönnek, a kivitelezése rendkívül drága volt és olyan luxusnak minősíthető építészeti, belső építészeti megoldásokat is alkalmaztak, amelyek kiváltották a lakosság ellenérzését (pl. feszített víztükrű uszoda).

KITEKINTÉS

Az intézet lakott területen kívül helyezkedik el, külső biztonsága jól szervezett. Az intézethez vezető úton hidraulikus gépjármű blokkolókat szereltek fel, emellett több tonna kötömbök is akadályozzák a megközelítést. Az intézetet 10 m magas bástyafal veszi körül, a falon kívül szöges dróthengerekkel felszerelt drótkerítést létesítettek. A bástyafalon 4 db őrtornyot létesítettek. A gépjármű bejárati kaput gépjárműblokkoló védi. A személybejárati kapuk zsilipszerűen működő páncélajtókból és golyóálló üveggel ellátott kapusfülkéből állnak. Külön-külön bejáratot létesítettek a személyi állomány és a látogatók részére. A látogatók csak csomagátvizsgálás és fémkereső kapun való áthaladás után léphetnek be az intézetbe.

Az intézetben veszélyes, előzetesen letartóztatottakat és jogerősen elítélteket tartanak fogva, közülük sokan tartoznak a szervezett bűnözői körökhöz és sok a kábítószer-kereskedésért elítélt, illetve előzetesen letartóztatott. A fogvatartottak 78%-a idegen állampolgárságú.

Az intézetből való előállítás különböző módokon történik: Frankfurtból naponta három szállítmány indul. Innen viszik el a távolabbi bíróságokra az előállítandókat. Az intézet illetékességi körében lévő bíróságokra az előállítást az intézet végzi, a távolabbi bíróságokra a rendőrség állít elő, illetve az előállítást a bíróságon dolgozó biztonsági alkalmazott végzi.

Az elhelyezési körletek 6 db U alakú épületből állnak, az épületeket utca méretű fedett központi folyosó köti össze. A körletek bejáratánál felügyelői fülkéket létesítettek. A körleteken lakóegységeket alakítottak ki, egy-egy lakóegységben 18-20 zárka van, emellett közösségi helyiség, teakonyha és ebédlő is rendelkezésre áll. Az ebédet a vacsorával és a másnapi reggelivel együtt a teakonyhában

osztják ki. Az ételmezt zárkánként, zárható hűtő rekeszekben lehet tárolni.

A zárkák nappal nyitva vannak, de a fogvatartott saját kulccsal bezárhatja, ha eltávolítja a zárkából. A zárkák alapterülete 6 m², a WC és a mosdó a légtérből el van választva. A zárka felszerelése: 1-2 ágy, asztal, székek, szekrények, polcok, a falak 1/3-ára helyezhetnek képeket, posztereket. A fogvatartottak saját tv-t és rádiót tarthatnak a zárkában.

A körleteken 2-2 db elkülönítő helyiséget létesítettek, ide legfeljebb 24 óra időtartamban lehet a fogva tartottat elkülöníteni. A helyiség üres, két bejárati ajtaja van, a padozatra szivacsmatracot helyeznek, a sarokban taposós WC-t alakítottak ki. A helyiségeket tv kamerával figyelni lehet.

A szabad levegőn tartózkodás (napi 1 óra) a körletek udvarain történik. Az udvarok parkosítottak, padokat helyeztek el benne, az udvarokat körülvevő rácsoktól eltekintve, kellemes, benyomást keltenek. Az udvarok sarkába mobiltelefon felderítő technikai eszközöket szereltek fel, amelyek jelzik, hogy melyik zárkában működik mobiltelefon.

Az intézetre összességében jellemző a magas fokú külső izoláltság. A belső izoláltság is magas fokú (körletek, körletrészek elszigetelése), a körletrészeken (lakóegységeken) belül viszont a nyitottság a jellemző.

A panelből épült körlet a többi körlettől elkülönül, az épület kétszintes. A zárkák egy-egyszemélyesek, alapterületük 6 nm, felszereltségük megegyezik a többi körletével. Figyelemre méltó, hogy a körlet zuhanyozó helyiségeiben az egyes tusolók nincsenek egymástól szeméremfalakkal elválasztva és a követszen lábrácsokat sem helyeznek el.

Az intézetben a fogva tartottak munkáltatására kevés lehetőség van, azonban az igényekre tekintettel növelni kívánják a munkahelyek számát.

A sportolási lehetőségek kedvezőek, a fogva tartottak rendelkezésére áll egy sportsarnok, az épületben egy 25x10 m-es feszített víztükrű uszodát is létesítettek. A sportsarnok mellett szabadtéri sportlétesítmények is vannak, a futballpálya kitűnő állapotú.

Az intézet üzemeltetése – hasonlóan a létesítéséhez – túlzottan költséges, azonban a szükséges költségvetést mindig megkapják. A fogva tartottak létszámának emelkedése esetén a többletköltségeket is megtérítik. Az intézet önállóan gazdálkodik, az 5000 DM-en felüli kiadásokat (az egészségügyi kiadások kivételével) az IM-mel egyeztetni kell.

A látogatás céljára külön épület áll rendelkezésre, amely luxus kivitelű, az üvegtetővel fedett belső udvaron egzotikus növényzet és aranyhalakkal teli medence látható.

Az ügyvédekkel a kapcsolattartás az intézet hivatali idejében korlátlanul lehetséges. Látogatókat a fogva tartottak heti 1 alkalommal fogadhatnak. A látogató helyiségek differenciáltak, az általános a csoportos látogató helyiség 2-3 asztallal és székekkel, szükség esetén üveggel elválasztott biztonsági beszélő helyiséget használnak. Az ügyvédi beszélő helyiségben asztal és székek vannak elhelyezve, a bíróság külön rendelkezése esetén az előzetesen letartóztatott biztonsági fülkében beszélhet az ügyvéddel. A hatósági személyek (rendőr, ügyész) is a látogató helyiségben találkozhatnak a fogva tartottal.

Az intézet személyi állományának létszáma 300 fő, ebből 225 fő egyenruhás.

Az intézetbe civil szervezetek nem léphetnek be, a fogva tartás körülményeit nem ellenőrizhetik.

IV. A Butzbachi Bv. Intézet

Az intézet I. kategóriába tartozó, szigorúan zárt bv. intézet. 1894-ben épült, az akkori börtönépítészeti irányzat szerint. Ma már műemlékként tartják számon.

Az intézetet 6 méter magas bástyafal veszi körül, a tetejére szögesdrót hengereket szereltek fel. A bástyafalakon őrtornyokat létesítettek. Az intézet bejáratánál zsilipelt páncélajtókat szereltek fel, az őrség golyóálló fülkében helyezkedik el. A gépjármű bejáratu kapu szintén zsilipelt rendszerű.

Az intézet befogadó képessége 551 fő, a jelenlegi fogvatartotti létszám 760 fő. Az intézetben veszélyes elítélteket helyeznek el, 50%-uk erőszakos bűncselekményeket követett el, de jellemző a kábítószer-kereskedés is. Az elítéltek 60%-a idegen állampolgárságú (török, arab, balkáni, stb.). Az intézetben 20 fő életfogytig tartó szabadságvesztésre ítéltet helyeztek el. Az életfogytig tartó szabadságvesztés átlagos időtartama 23 év. Az elítélt legkorábban 15 év után bocsátható feltételes szabadságra, de a ténylegesen életfogytig tartó szabadságvesztés is lehetséges.

Az elhelyezési körlet T alakú, négyszintes épület, az egyes épületrészeket és a szinteket egymástól rácsokkal szigetelik el. A II-IV. szinteken függőfolyosók (trepnik) vannak kialakítva. A II. szinten létesítettek egy felügyelői fülkét, ahonnan az épületet belülről teljesen ellenőrizni lehet. A zárkaajtókat kulccsal zárják, nyitásjelzőt nem szereltek fel, így központilag nem kívánják ellenőrizni az ajtók nyitva tartását, mivel túl sok az ajtó és nincs információ értéke az ajtó nyitva tartásának. A szinten szolgálatot teljesítő felügyelő felelőssége és hatásköre az ajtók nyitása és zárása. Az ajtókat egyéb-

ként állandóan zárva tartják, de naponta szintenként 1 órára viszont kinyitják.

A fogva tartottak 30%-át helyezik el egy-személyes zárkában. A zsúfoltság miatt 6-8 személyes zárkákat is kialakítottak (2-3 zárka egybenyitásával). Az elhelyezésre nem határoztak meg normát, sem négyzetméterben, sem köbméterben. A zárkák 6-8 m², az egybenyitott zárkák 14-18 m² alapterületűek. Az egyszemélyes zárkákban a WC és a mosdó nincs elválasztva a zárka légterétől, a nagyobb zárkákban viszont a WC-t elválasztják. A zárkaajtók tömör fából készültek és 2 db erős zárral vannak ellátva. Az ablakokon erős acélrácsok vannak és kívülről 2 rétegben dróthálót is felszereltek. A különösen veszélyes elítéltek elhelyezésére szolgáló zárkákban az ajtón belül rácsajtót is felszereltek. A zárkákban a felügyelői fülkével összeköttetést biztosító kijelzőt szereltek fel, amely rádióként is használható. A zárkaajtón az elítélt nevét feltüntetik.

Az elítéltekkel való foglalkozást 3 fő pszichológus, 15 fő szociális munkás, 2 fő lelkész és a munkáltatók látják el. Az elítéltek 90%-ára jellemző, hogy nem kívánnak az Intézetrel együttműködni javulásuk érdekében, csupán nyugalmat akarnak (leben und leben lassen – élni és élni hagyni).

Az elítéltek közül 30-40 fő vesz részt iskolai képzésben, ezért havi zsebpénzt kapnak. A sportolási lehetőségek szűkösek, nincs sportcsarnok, csupán az udvaron lehet sportolni, ahol közkedvelt sporteszköz a húzódzkodó.

Az elítéltek agresszivitása – főleg a zsúfoltság miatt – sok gondot okoz az Intézetnek, 2000-ben 192 esetben történt agresszív cselekedet elítélt társ és a személyi állomány ellen. Az agresszív cselekedeteket elkövető elítélteket izolálják és csak fokozatosan engedik vissza őket a közösségbe. Az agresszív

cselekmények esetén az elítélteket különleges biztonságú zárkában helyezik el. A zárkában csak egy szivacsmatracot helyeznek el, az elítéltnak teljesen le kell vetkőznie, csupán egy papírcsikkal takarhatja el magát. A zárkát tv kamerával ellenőrzik.

A csekélyebb súlyú rendkívüli eseményeket az Intézet önállóan szünteti meg. A súlyosabb eseményeket a rendőrséggel közösen számolják fel, ilyenkor az irányítást a rendőrség veszi át. Egyes eseményeket a központi speciális biztonsági csoport számolja fel. Szökés (a szökés nem bűncselekmény) esetén a közvetlen üldözést a bv. intézet önállóan megkezdheti, ha az elítélt megszökik, felkutatását és elfogását a rendőrség végzi.

A fogva tartottak közül 450 főt tudnak munkába állítani. A munka végzés költségvetési formában az intézet saját üzemében történik és emellett külső cégek is foglalkoztatnak elítélteket az Intézet területén. A munka végzés fő profilja az irodai bútorok gyártása. A termelés nem nyereség érdekeltű, a termelési költségeket a költségvetésből fedezik, így a bevételeket be kell fizetni a költségvetésbe. A külső cégek az elítéltek munkabéréti letéti számlájukra átutalják.

Az elítéltek 80%-a szakképzetlen. Az Intézetben szakmunkásképzés is folyik. Ha az elítélt nem dolgozik, az Intézettől havi zsebpénzt kap.

Az intézetben a fogva tartottak egészségügyi ellátása magas színvonalú. Külön egészségügyi részleget létesítettek rendelőkkel és betegszobákkal. Az egészségügyi ellátást 2 főállású orvos, részmunkaidőben dolgozó orvosok és 9 ápoló végzi. Az ápolók folyamatos szolgálatot teljesítenek. A fogvatartottak befogadáskor AIDS- és hepatitisz-szűrőre esnek át.

A fogva tartottak havi 2 alkalommal 1 óra időtartamban fogadhatnak látogatót. A látó-

gatás céljára egy kisebb termet rendeztek be székekkel és asztalokkal. A fogva tartottat látogatás előtt és után alapos motozásnak vetik alá, esetenként teljesen át kell öltöznie. Az elítélt ruháját és cipőjét csomagvizsgáló berendezéssel is átvizsgálják. Az ügyvédi látogatás is a látogató helyiségben történik.

Az Intézetben "hosszú tartamú ellenőrzés nélküli látogatás"-ra (2,5 óra időtartamban) is lehetőség van. Erre a célra egy külön helyiséget rendeztek be, amely egy garzon lakásnak felel meg (szoba, konyha, fürdőszoba) a szokásos berendezési tárgyakkal és bútorokkal (ágy, fotelek, asztal, TV, rádió, stb.). Ezt a látogatási formát nem tekintik "intim" látogatásnak, de gyakorlatilag azt jelenti. A felügyelet nélküli látogatásra az elítéltnak nincs alanyi joga, több feltételnek kell fennállnia ahhoz, hogy ezt kiérdemelje. A főbb feltételek a következők:

- legalább 5 év hátralévő büntetési idő,
- eltávozás lehetőségéből való kizárás (jelenleg csak 26 fő részére engedélyezhető eltávozás),
- szexuális bűncselekmény elkövetése kizáró ok,
- család elleni erőszakos bűncselekmény elkövetése kizáró ok,
- a személyisége alkalmas legyen erre a látogatási formára.

Jelenleg 50-60 fő elítélt van várólistán.

A látogatás szigorú biztonsági körülmények között történik, az elítéltet alapos motozásnak vetik alá, a helyiséget tüzetesen átvizsgálják, a takarítást az őrség végzi.

Az Intézet nem kedveli ezt a látogatási formát, mert több veszélyt rejt magában, például az elítélt támadást követhet el látogatója ellen. Olyan eset is előfordult, hogy prostituáltat fizettek meg a "látogatás" céljára.

Hasonló látogató helyiséget a női börtönben is berendeztek, ott sem tekintik hivatalosan "intim" látogatásnak.

V. A Frankfurti IV. „Gustav Radbruch-Haus” Bv. Intézet

Az Intézet III. kategóriába tartozó nyitott bv. intézet, 1959-ben létesült. Németországban ez volt az első nyitott intézet. Kezdetben nem önálló intézetként működött, később vált önállóvá.

Az Intézet hasonlít a mi mezőgazdasági intézeteinkhez, drótkerítéssel van körülvéve, kétszintes körletépületekből áll. Külső őrzés nincs, csak a kaput ellenőrzik. A félig nyitott körleteken az ablakokon rácsok vannak, a többi körlet munkásszálló jellegű.

Az Intézet befogadóképessége eredetileg 350 fő volt, később 650 főre emelték, jelenleg szintén 350 fő, mert egy épületet zárt intézetként kellett átalakítani. A jelenlegi fogva tartott létszám 350 fő. Az Intézet nem zsúfolt. Az idegen állampolgárságú elítéltek aránya 25%.

A szövetségi Bv. törvény határozza meg, hogy minden olyan elítéltet nyitott bv. intézetben kell elhelyezni, aki arra alkalmas. A bíró az ítéletben nem határozhatja meg, hogy az elítélt milyen kategóriájú bv. intézetbe kerüljön, ez a büntetés-végrehajtás hatásköre, a bíró azonban erre ajánlást tehet. Az alkalmaság fő kritériuma, hogy ne álljon fenn a bűnismétlés és a szökés veszélye. A nyitott bv. intézetben történő elhelyezésre való alkalmaságot az elítélt befogadásakor és a szabadságvesztés végrehajtása során folyamatosan vizsgálni kell. Az erre való alkalmaság kritériumrendszere a gyakorlati tapasztalatok alapján alakult ki. Az alkalmaságot alaposan meg kell vizsgálni, különösen ha az elítélt

szexuális bűncselekményt, erőszakos bűncselekményt, kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményt követett el, vagy ha a szervezett bűnözéssel áll kapcsolatban. A nyitott bv. intézetben való elhelyezésre nem alkalmas az elítélt, ha elítélése után újabb bűncselekményt követett el, új eljárás van folyamatban ellene, megszökött, eltávozásról nem tért vissza. Az emberölésért elítélt 10 év letöltése után kerülhet nyitott intézetbe.

Az elítélt vagy a szabadságvesztés megkezdésekor, vagy a végrehajtás valamely időszakában kerülhet nyitott bv. intézetbe. Ha az ítélet jogerőre emelkedésekor az elítélt szabadlábon van, az ügyész rendelkezésére kerülhet azonnal nyitott bv. intézetbe. Ha az ítélet jogerőre emelkedésekor az elítélt előzetes letartóztatásban van, az azt foganatosító bv. intézet dönt a nyitott bv. intézetbe utalásáról. A szabadságvesztés végrehajtásának folyamán a végrehajtó intézet rendelkezhet a nyitott bv. intézetbe helyezésről. Az ügyész véleményét minden esetben kémi kell.

A nyitott bv. intézetbe helyezést az elítélt és védője is kérheti. A bv. intézet a kérelmet megvizsgálja és meghozza döntését. Az elutasító döntés ellen bírósághoz lehet fordulni, a bíróság a döntést megváltoztathatja. A bíróság döntése ellen további fellebbezésnek is helye van. Természetesen az ügyésznek is van fellebbezési joga.

Az elítélt a nyitott bv. intézetbe helyezésekor 2-5 hét időtartamra felkészítő részlegbe kerül, ahol megvizsgálják, hogy alkalmas-e a nyitott elhelyezésre. A felkészítő részleg az Intézet többi területétől drótkerítéssel el van választva. Itt az elítéltek félig zárt körülmények között töltik büntetésüket.

A nyitott bv. intézetben folyamatosan vizsgálják, hogy az elítélt továbbra is alkalmas-e erre a végrehajtási formára. Amennyiben az alkalmatlanságot megállapítják, zárt

intézetbe utalják át, 1999-ben 360, 2000-ben 180 esetben került sor zárt intézetbe áthelyezésre. Az elítéltek létszámát tekintve ez jelentős fluktuációnak tekinthető.

A nyitott bv. intézetben az elítéltek lényegében kétféle végrehajtási rezsimbe kerülhetnek. Az egyik "az enyhébb végrehajtási szabályok", a másik pedig a félig nyitott rezsim.

Az enyhébb végrehajtási szabályok alatt állók (jelenleg 150 fő) az Intézeten kívül, felügyelet nélkül dolgozhatnak. Napi 12 órát lehetnek távol az Intézetből. Az intézet alaposan megvizsgálja, hogy a leendő munkáltató minden szempontból megfelelő-e, ténylegesen működik-e, be van-e jegyezve, megbízható-e, nem él-e vissza az elítélt helyzetével. A munkába lépés megkezdésekor a helyi rendőri szervet is értesítik.

Az Intézet a munkát nem felügyeli, hanem a munkáltatónál kijelölnek egy kapcsolattartó személyt, aki értesíti az Intézetet, ha valamilyen gond merül fel.

Az elítéltek a legkülönbözőbb munkahelyeken dolgoznak, vannak akik a korábbi munkahelyükön maradhatnak, lehetőség van közhasznú munka végzésére is. Előfordulhat, hogy az elítélt a saját vállalkozását folytathatja.

A munkáltató semmilyen kedvezményben (pl. adókedvezmény) nem részesül az elítélt munkáltatásáért. A munkáltató az elítélttel munkaszerződést köt, a fizetését a bv. intézetbe utalja át, ahol azt a tartási költségek (havi 300 DM) levonása után letéti számlára helyezik. Ha az intézeten kívül dolgozó elítélt önhibáján kívül munkanélkülivé válik, a nyitott bv. intézetben maradhat, de az eltávozási lehetőségei szűkülnek (napi 3-4 óra).

A félig nyitott rezsimben lévő elítéltek az intézet területén, vagy zárt bv. intézetekben olyan munkahelyeken dolgoznak, ahol nem szükséges szoros felügyelet.

Az elítéltek napi 2 óra eltávozást kaphatnak szabadidő eltöltése céljából, az eltávozási időt össze is lehet vonni, 05 órától 22 óráig lehet az intézetből távol lenni. Az elítéltek az eltávozási szabályokat betartják, 2000-ben 110 ezer eltávozásból 9 esetben nem tértek vissza, az eltávozások alatt 45 bűncselekményt követtek el.

VI. A Kiképzési és Továbbképzési Intézmény

Az intézmény Wiesbaden mellett, erdős, hegyes tájon létesült kastélyszerű épületből áll, 1987-től működik.

Az intézmény alapvető feladatai:

- a bv. alkalmazottak kiképzése,
- a továbbképzések lebonyolítása,
- a bv.-hez felvételre kerülők alkalmasságának vizsgálata.

A kiképzés az alap- és a középszintre terjed ki, a szakszolgálati (felügyelői) és az igazgatási állomány részére.

Az általános szakszolgálatot ellátók (felügyelők) kiképzése 2 évig tart, amely elméleti képzési és gyakorlati szakaszokból áll:

- bevezető képzés bv. intézetben 4 hónap,
- bevezető tanfolyam az iskolán 3 hónap,
- gyakorlat előzetes letartóztató intézetben 2 hónap,
- gyakorlat végrehajtó intézetben 4 hónap (ebből 1 hónap nyitott intézetben),
- gyakorlat fiatalkorúak intézetében 3 hónap,
- specializálódás bv. intézetben 4 hónap,
- záró tanfolyam 4 hónap,
- vizsga.

A továbbképzés az állomány minden csoportjára kiterjed, általában kiscsoportos (10-15) továbbképzéseket szerveznek.

A büntetés-végrehajtási alkalmazottakat három kategóriába sorolják: alap, közép és felső kategória. Az alap és a közép kategóriából a felső kategóriába nem lehet mozogni.

A bv. alkalmazottakat központilag veszik állományba, alkalmasságukat a Kiképzési és Továbbképzési Intézmény bírálja el. A felvételre kerülőket központilag irányítják a bv. intézetekbe, de alkalmazásukról az alap és a közép kategóriába tartozók esetében az intézet parancsnoka dönthet.

A felvételi követelmények szigorúak:

- német nyelven megfelelően írjon és beszéljen,
- legalább középfokú állami iskolai végzettséggel rendelkezzen,
- 18-35 éves életkorú legyen,
- megfelelő szociális érettséggel és intelligenciával rendelkezzen.

A jelentkezők közül sokan kiesnek, főleg egészségügyi és pszichikai okok miatt.

Az állomány toborzását központilag végzik különböző módszerekkel (újsághirdetés, internetes hirdetés, stb.). Sokan jelentkeznek felvételre a keleti tartományokból.

A személyi állomány fluktuációja nem jelentős, évi 100 fő körül mozog.

VII. Aktuális témák megbeszélése az Igazságügyi Minisztériumban

1). Az elektronikus lábbilincs alkalmazása

Németországban az elektronikus lábbilincs alkalmazása még nem terjedt el, eddig 65 esetben alkalmazták. Ebből messzemenő következtetéseket még nem lehet levonni.

Az elektronikus lábbilincs alkalmazását a bíróság rendelheti el

- az előzetes letartóztatás alternatívájaként (házi őrizet),

– felfüggesztett szabadságvesztés vagy próbára bocsátás esetén.

Az elektronikus lábbilincs alkalmazása nem lehet a végrehajtandó szabadságvesztés alternatívája. Az elektronikus lábbilincset nem büntetésként, hanem a pártfogó felügyelet hatékonyabb végrehajtása érdekében, mintegy reszocializációt elősegítő eszközként alkalmazzák. Ezzel az eszközzel az elítéltet hatékonyabban rá lehet bírni arra, hogy a szabályokat tartsa be.

Az elektronikus lábbilincs alkalmazásának elrendelése előtt a szociális munkás alapos környezettanulmányt készít, melynek az a célja, hogy el lehessen dönteni annak alkalmaságát. Alapvető feltétel, hogy az elítéltnak lakása legyen, a lakásban vezetékes telefon legyen. Meg kell vizsgálni, hogy az elítélt személyisége, megbízhatósága lehetővé teszi-e az elektronikus lábbilincs alkalmazását. A szociális munkás az elítélttel elbeszélget a munkájáról, a szokásairól, a napi tevékenységéről. Az alkalmazás egyik előfeltétele, hogy az elítéltnak értelmes, hasznos napi tevékenysége legyen.

A körülmények felmérése után a szociális munkás javaslatot készít az ügyész felé, aki dönt arról, hogy indítványt tesz-e a bíróság felé az elektronikus lábbilincs alkalmazásáról.

A végrehajtás folyamán a szociális munkás rendszeres kapcsolatot tart az elítélttel, ha az elítélt a szabályokat nem tartja be, a szociális munkás javaslatot tehet az ügyész felé az elektronikus lábbilincs alkalmazásának megszüntetésére. Az eddigi tapasztalatok kedvezőek.

2). A fogva tartottak és a sajtó kapcsolata

A fogva tartottak a sajtóval írásban és személyesen tarthatnak kapcsolatot. A fogvatartott levelezését – az ügyvédnek és a hatóságoknak írt levelek kivételével – ellenőrzik.

Az elítélt sajtóhoz írt levelét is ellenőrzik, ha az elítélt a bv. intézetről ír, a levelet akkor is továbbítják, ha kritizálja az intézetet. Ehhez azonban mellékelik a bv. intézet véleményét is.

A sajtó munkatársai a bv. intézetekbe korábban a parancsnok engedélyével léphettek be, jelenleg ehhez az Igazságügyi Minisztérium engedélye szükséges. Az engedély megadása előtt az IM a parancsnoktól véleményét kér. A riport megjelenését nem lehet megtiltani, de az intézet megállapodik a sajtóval, hogy az intézet véleményét is közlik, amennyiben a sajtó azt nem vállalja, akkor nem engedélyezik a belépést.

3). Börtönprivatizáció

Németországban a magántőke bevonása a bv. intézetek létesítésébe és üzemeltetésébe még csak a kezdeteknél tart. Eddig az angol és a francia megoldásokat tanulmányozták.

Jelenleg kormányzati igény van arra, hogy bv. intézeteket a legoptimálisabb kondíciókkal létesítsenek. Így felmerült a magántőke bevonásának lehetősége is, mivel az állami beruházás hosszadalmas és nehézkes, a privát tőke pedig rugalmasabb.

Hessenben körvonalazódik egy új bv. intézet létesítésének célkitűzése, amelyet a privát tőke bevonásával létesítenének és az üzemeltetést is magánkézbe adnák. A döntés előtt azonban annak mérlegelésre van szükség, hogy mennyivel lenne gazdaságosabb a magántőke bevonásával börtönt építeni. A döntésnél azt mérlegelik, hogy ezáltal lehetséges-e megtakarítást elérni.

A börtönépítésnél kevésbé bonyolultabb a magántőke bevonása egyes ellátási és üzemeltetési területeken. Az eddigi felmérések szerint a feladatok 30-40%-a magánkézbe adható (karbantartás, felújítás, épület üzemeltetés, étkeztetés, munkáltatás, oktatás, szakképzés, stb.).

VIII. A Frankfurti női börtön*

Az egyetlen női börtön Hessen Tartományban, 340 fogva tartott elhelyezésére szolgál.

Az intézet személyzete 180 fő, ebből 117 fő a biztonsági szolgálat tagja. A biztonsági szolgálat egyenruhás, a tanárok, szociális munkások stb. polgári öltözetben dolgoznak.

Az intézetben 4 (magas biztonságú, félig nyitott, idegenrendészeti, fiatalos) rezsim működik.

Két anya-gyerek otthon van az intézetben, ahol 5 éves koráig lehet a gyermek az édesanyjával. A fogvatartott nők gyermekeiket nem az intézetben vagy a fogvatartotti kórházban, hanem polgári kórházban szülik meg. A szülés időtartamára a büntetést félbeszakítják.

A börtönben hosszú időtartamú családi látogatói helyiség van, amely gar-

zonlakás jellegű. Itt a fogva tartott nők fogadhatják férjüket, élettársukat, barátjukat, gyereküket stb. A lakásban külön konyha, vizesblokk található. Itt az intim együttlétre is van lehetőség.

A két évnél hosszabb szabadságvesztésre ítélt nőket szakács vagy vendéglátó ipari szakmunkás (pincér) szakmákra képezik ki. A börtönben külön tankonyha van, és hetente szerdán a teljes fogvatartotti állománynak és a személyzetnek a fogvatartott szakmunkástanulók szolgálják fel a reggelit, ebédet, vacsorát. A képzési idő 2 év. A képzésben résztvevőket állami vizgabizottság (Kereskedelmi és Iparkamara) vizsgáztatja. A börtönben ez a képzés 30 éve folyik. A fogvatartottak közül csak azok részesülhetnek ilyen képzésben, akik az Európai Unió valamely tagországának állampolgárai.

Dr. Csordás Sándor

Mellékletek:

TÁJÉKOZTATÓ KIADVÁNY
a hosszú időtartamú látogatások lebonyolítására szolgáló látogató helyiségről

A Butzbach-i büntetés-végrehajtási intézet vezetője

A butzbach-i büntetés-végrehajtási intézetben a hosszú időtartamú látogatások lebonyolítására szolgáló látogató helyiség berendezése révén a fogvatartottak korlátozott száma részére biztosított annak lehetősége, hogy a legközelebbi családtagokkal (feleség, gyerekek, szülők,

testvérek) barátságosabb és oldottabb légkörben találkozzanak.

Mivel azonban jelenleg csupán egyetlen ilyen jellegű látogató helyiség áll a rendelkezésre, elsődlegesen azoknak a fogva tartottaknak biztosítjuk a hosszú időtartamú látogatás lehetőségét, akiknek még legalább 5 év szabadságvesztés-büntetést kell letölteniük, és a kérelem előterjesztésének időpontjáig nem alkalmasak az eltávozásra és a kimaradásra.

Ezen túlmenően a kérelem előterjesztőjének a kérelem időpontját megelőzően legalább három hónapon keresztül az itte-

* Megjegyzés: a Frankfurti női börtönt – mivel annak meglátogatása a programban nem szerepelt – a delegáció csak részlegesen tekintette meg. Az intézetről munkaebéd ideje alatt kaptunk információkat.

KITEKINTÉS

ni büntetés-végrehajtási intézetben kell tartózkodnia és a javasolt látogatóknak rendszeresen kell látogatniuk. A fent említett kritériumok alóli kivételekre egyes indokolt esetekben nyílik lehetőség.

Az intézetvezetés részéről végrehajtható ellenőrzési eljárás – amelynek célja a hosszú időtartamú látogatáson való részvételre alkalmasság megállapítása – adott esetben egy, a javasolt látogatókkal folytatandó személyes megbeszélést is előírnyoz.

A látogató helyiség a következő időpontokban áll a rendelkezésre:

hétfőtől péntekig 8.00 órától 11.00 óráig.

Az időpont meghatározására a várakozó lista szerint kerül sor, amelybe a kérelem beérkezését követően jegyzik be.

A látogatáson egyidejűleg legfeljebb három felnőtt és három gyermek (14 éves korig) vehet részt.

A látogatókat az intézetbe történő belépést követően – a tiltott tárgyak feltárása érdekében – megmottozzák.

Minden látogatónak érvényes személyi igazolvánnyal kell önmagát igazolnia, amelyet a kiállított látogatási jeggyel együtt kell felmutatnia.

Tárgyak (élelmiszerek, kávé, tea vagy cigaretta) behozatala **nem** megengedett. A látogató helyiségbe csak olyan dolgokat

lehet bevinni, amelyeket az itt elhelyezett automatákban vásároltak (italok, édességek).

A fogva tartott azokat az élelmiszereket, amelyeket az intézeti bevásárlás folyamán vett meg, illetve csomagban kapott, magával viheti a látogató helyiségbe. A zárkába nem lehet visszavinni a tárgyakat.

A látogatás ideje alatt a látogató helyiség ajtaját kívülről zárják be. A látogatás ideje alatt ellenőrzésre rendszerint nem kerül sor. Veszélyhelyzetekben a hívóberendezés (telefon) használható.

A hosszú időtartamú látogatás lebonyolítására szolgáló helyiséget úgy kell elhagyni, ahogy igénybe vették. A használt edényt el kell mosogatni, a hamutartókat ki kell üríteni, a padlózatot fel kell takarítani (tisztára separt).

Ágyneműt, törülközőket és egészségügyi cikkeket a büntetés-végrehajtási intézet bocsát a rendelkezésre. Az ágyneműt és a törülközőket használat után egy erre rendszeresített műanyag zsákba kell tenni.

A használt egészségügyi cikkeket egy külön műanyag szemetes tasakba kell dobni.

A látogatás végén – lezárt állapotban – mindkét műanyag tasakot a bejárat ajtó mellett kell elhelyezni.

Fordította: Posztobányi Mária

Hesseni Igazságügyi Minisztérium Sajtóinformáció 2001. május

Hessen megindít egy új büntetés-végrehajtási intézet magánérés tervezésére és létesítésére, valamint részlegesen privatizált üzemeltetésére irányuló projektet.

A munkacsoport helyesli a privatizációt a büntetés-végrehajtásban (az összes feladat 40%-a teljesíthető magánérésvel).

(Aktualizált kivonat a 2000. február 2-ai sajtóközleményből.)

Wiesbaden – a Hesseni Szövetségi Tartomány a szövetségi állam sürgősen szükséges 18. büntetés-végrehajtási intézetét magánérésvel tervezi meg és építi fel, valamint elég jelentős mértékben magánérésvel fogja üzemeltetni. A jogi és gazdasági előfeltételek vizsgálatát követően a

Szövetségi Tartomány Kormánya elhatározta, hogy létesít egy kereken 500 fogvatartotti férőhellyel és 230 alkalmazottal rendelkező, II. biztonsági fokozatú (legfeljebb 4 évig terjedő szabadságvesztés büntetések), részlegesen privatizált intézetet.

Wagner úr az elmúlt évben Wiesbaden-ben bemutatta az általa létrehozott "Modellprojekt a büntetés-végrehajtásban realizálandó privatizációhoz" elnevezésű munkacsoport eredményeit.

"Örülök annak, hogy napjainkban jelentős mértékben közelebb kerültünk ahhoz a célkitűzéshez, amely az új intézet gyors és kedvező költségek melletti felépítésére és üzemeltetésére irányul" jelentette ki Wagner úr, és megköszönte a munkacsoport elmúlt hét hónapban kifejtett átfogó tevékenységét. A továbbiakban hozzáfűzte: "Miután az évek óta ismert túlsúlyosság ellenére a kormányzás átvételkor új fogvatartási intézet létesítése érdekében semmilyen előkészületet sem hajtottunk végre, most nagy lépést tettünk az új fogvatartotti férőhelyek létrehozásának irányába".

Wagner úr utalt arra, hogy az eddigi tapasztalatok szerint a büntetés-végrehajtási intézetek állami építése túl hosszú ideig tart. Így pl. a weiterstadt-i büntetés-végrehajtási intézet létesítése – a bombatámadás által okozott károk nélkül is – kereken 13 évig tartott, azonban még optimális előfeltételek mellett is kereken 6-8 éves időtartammal kell számolni. Egy Mecklenburg-Vorpommern-ben magán-erővel létesített (de nem magán-erővel üzemeltetett) büntetés-végrehajtási intézet felépítése jó 3 évig tartott. Wagner úr Hessen vonatkozásában arra számít, hogy az új büntetés-végrehajtási intézet már

2005-ben megkezdheti a működését. "Ez szokatlanul rövid időtartam lenne" – vélekedett Wagner úr.

A külföldi tapasztalatok is azt mutatják, hogy magán-erővel történő létesítéskor a megtakarítások az egyébként szokásos építési költségek 25%-át tennék ki. Franciaországi és nagy-britanniai összehasonlítások arról tanúskodnak, hogy – ugyanolyan szolgáltatási színvonal mellett – az üzemeltetési költségek a legalább részlegesen magán-erővel irányított intézetekben 10-15%-kal alacsonyabbak, mint az állami üzemeltetés esetén. "Egy franciaországi tanulmányút folyamán megállapíthattuk, hogy a magánszolgáltatók ajánlata nem rosszabb, mint az állami üzemeltetés" – hangoztatta a továbbiakban Wagner úr.

1999 októberében hesseni képviselők és újságírók két részlegesen privatizált francia büntetés-végrehajtási intézetben tettek látogatást.

A munkacsoport jelentésének eredményei

Egy terjedelmes jelentésben, amely egy lehetséges privatizáció valamennyi jogi és gazdasági aspektusát taglalja, a munkacsoport a következő eredményeket fogalmazta meg:

– a bv. intézet magán-erővel történő tervezésének és létesítésének alkotmányjogi vagy államigazgatási jogi alapelvek nem állnak az útjában. Az állami végrehajtási feladatait akkor is teljesíteni tudja, ha egy magán-erővel létesített épületet nem tulajdonosként vesz át, hanem csupán bérbe-, illetve haszonbérbe vesz. Csak azt kell garantálni, hogy az épület alkalmas a büntetés-végrehajtásra. "Természetesen a tervezés és az építés szükséges előfeltételeit előírásainknak megfelelően

megköveteljük a magáncégtől” – fűzte hozzá magyarázatként Wagner úr;

– **a büntetés-végrehajtás területén a privatizáció** – tehát az egyes feladatok szerződésileg kötelezett személyek által történő végrehajtása – a hatályos jog alapján, meghatározott feltételek mellett a büntetés-végrehajtási törvény megváltoztatása nélkül lehetséges. A magáncégek tevékenysége tágabb értelemben a szolgáltatásokra és szervizelésre korlátozódik, a fogva tartottakkal szembeni intézkedési jogkör nélkül, magyarázza a miniszter a munkacsoport állásfoglalását;

– mindazonáltal Németországban a büntetés-végrehajtás egészének privatizálása megengedhetetlen, mivel a büntetés-végrehajtás az állami feladatellátás központi területéhez tartozik, és mint ilyen, a jogállásra való tekintettel nem privatizálható. Ezt a Hesseni Szövetségi Tartomány Kormánya is így látja, ily módon a részleges privatizáció útját járják – hangsúlyozta Wagner úr.

A privatizáció kiterjedése a büntetés-végrehajtásban

A büntetés-végrehajtásban a szerződésileg kötelezett személyek által ellátható, szolgáltató jellegű feladatok köre – a munkacsoport becslései szerint – egy büntetés-végrehajtási intézet személyi állományának 40%-át érinti. Ezt az arányt két hesseni büntetés-végrehajtási intézetben végrehajtott munkafolyamat-elemzés eredményeként állapították meg.

A következő területeket lehet privatizálni:

– **az épülettel összefüggő management feladatok és az ügykezelés részei**

pl.: épület-karbantartás, műszaki be-
rendezések karbantartása (javítása), inté-

zet tisztántartása, berendezési- és használati tárgyak raktározása, részlegesen ügykezelés is (pl. a fogvatartottak számlavezetése és pénztárkezelése);

– **az ellátás-management**

pl.: konyha, szennyes ruha tisztítása, ruházati- és felszerelési tárgyak kiadása, a fogvatartottak bevásárlása, orvosi ellátás;

– **munkáltatás (kiképzés) tanácsadás**

pl.: munkáltatás, (ki) képzés (tanfolyamok, iskolai végzettség megszerzése), szabadidő kitöltése, tanácsadás (terápiák, stb.), szociális gondozás;

– **az őrzés- és ellenőrzés - management részei**

– **az objektumra vonatkozó általános biztonsági intézkedések**, mint pl.: többek között a technikai- (riasztóberendezések, kamerák, stb.) és mechanikai biztonsági rendszerek (rácsok, zárkaberendezések) működőképességének, sértetlenségének naponkénti ellenőrzése, objektumra vonatkozó helyiség ellenőrzések, objektumvédelem;

– **személyre vonatkozó ellenőrzési intézkedések**, mint pl. a jelenlét és a mozgás ellenőrzése, általános felügyeleti intézkedések, a fogvatartottak intézetben belüli kísérése;

– **szolgáltatások a biztonság területén**, mint pl. a gépjárművezetői állás (nem őrzés), és a fogvatartotti szállítójármű biztosítása.

A részlegesen privatizált intézetben a szerződésileg kötelezett személyek nem a saját nevükben járnak el, hanem a büntetés-végrehajtási hatóságok felügyelete alatt, megbízás alapján. Jogtechnikai értelemben tehát un. igazgatási-, illetve végrehajtási segítőik.

Egy részlegesen privatizált büntetés-végrehajtási intézetben a munkafolyamatos kialakítása és tényleges megvalósítása a **beavatkozási jellegű** – az állami személyzetnek fenntartott – **intézkedések és** – az un. igazgatási segítőkre átruházott – **szolgáltatások világos elhatárolásán** alapul. “Ezt szerződésileg pontosan meghatározuk és szigorúan felügyeljük” – magyarázta az igazságügy-miniszter.

A munkacsoport tagjai voltak:

Thomas Aumüller, minisztériumi dirigens, a Hesseni Igazságügyi Minisztériumban a IV. osztály (büntetés-végrehajtás) vezetője, elnök,

Prof. Dr. Heinz-Joachim Bonk, a Szövetségi Közigazgatási Bíróság bírása, (szolgálaton kívüli viszonyban áll),

Heinz Fromm államtitkár, a Kassel I. büntetés-végrehajtási intézet vezetője, (szolgálaton kívüli viszonyban áll),

Dr. Karl-Heinz Gros, minisztériumi dirigens, a Hesseni Igazságügyi Minisztérium III. osztályának (büntetőjog) egykori vezetője (szolgálaton kívüli viszonyban áll),

Rüdiger Wohlgemuth vezető pszichológiai igazgató, a Celle büntetés-végrehajtási intézet vezetője,

Torsten Kunze, államügyész, Hesseni Igazságügyi Minisztérium, ügyvezető

A munkacsoport jelentésének rövid összefoglalója a Hesseni Igazságügyi Minisztériumi sajtóosztályán elkérhető.

Fordította: Posztobány Mária